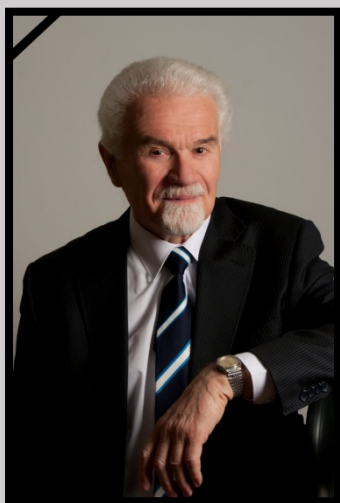

BÚCSÚ EGY MODERN KORI POLIHISZTORTÓL, BARTH ISTVÁN LISZT-DÍJAS FUVOLAMŰVÉSZTŐL, NYUGALMAZOTT EGYETEMI DOCENSTŐL

– Dr. Fábián Tímea nekrológja

Mottó

"A mi kultúránkban a tudós, mégpedig a tucattudós olyan teljességgel uralkodik, hogy önkéntelenül is hozzá viszonyítva következtetünk minden egyéb szellemi tevékenységre. Ez a tucattudós csakugyan mindig csak egy dologhoz ért, míg minden egyéb területen a gyermek vagy az analfabéta tanácstalanságával és sejtelemnélküliségével mozog. Az igazi művész lényege azonban éppen az, hogy mindenhez ért, minden benyomásnak nyitva áll, hozzáfér a lét minden formájához, enciklopédikus a lelke."

(Egon Friedell: Az újkori kultúra története. II. kötet.

Fordította Vas István és Tandori Dezső. Holnap Kiadó, Bp., 1990.)

Elment egy zseniális elme, kinek hiányát kollégájaként a hozzá fűződő személyes kapcsolaton túl, szakmai szempontból is érzem. Barth István Liszt- és Doppler-díjas, Pécssett élő és alkotó fuvolaművész életműve igen sokrétű és gazdag. Személyisége, művészi munkássága egy modern kori reneszánsz ember benyomását kelti. Ugyan a koncertezést már korábban befejezte, a zenével kapcsolatos egyéb tevékenységeit – mint például a tanítást, hangszerkészítést – élete végéig szeretettel művelte. Az utóbbi másfél év lelkileg mindenkit meggyötört, ám ő a COVID-időszak nehézségei ellenére sem csüggedt el. Az akadályoztatás ellenére igyekezett a maga számára hasznos, új feladatokat találni: miniatűr hajókat és versrímekeket faragott, hangszereket készített... 84 évesen, pár nappal a születésnapja után ment el közülünk.

Jelen írással nem „csak” az EMBERT, hanem az általa megteremtett szellemi örökséget is szeretném bemutatni. Eszmei hagyatéka – ami az utóbbi 15 évben egy kodályi elveken nyugvó hangszeres módszertan alapjainak kidolgozása mellett egy hozzá kapcsolódó saját találmány, a FAFUVI megteremtésével válhatott teljes egészé – különösen értékes a jövő fuvolás generációi számára, melyért hálás szívvel gondolunk a művészre.

Nem szeretnék szubjektív oldalról közelíteni a témához, de engedjenek meg az emlékezés olvasói Nekem egy személyes jellegű gondolatot. Amikor Barth István korábbi publikációi után kutattam az interneten, többek között egy barátról, kollégáról írt nekrológja is előkerült. Furcsa érzésem támadt az írás olvasása közben. Különösen a következő, személyesebb hangvételi megjegyzését éreztem akkor nagyon aktuálisnak:

”...egy nekrológ arra hivatott, hogy azok számára, akik ismerték (az elhunytat, a szerk.), föllevenítse legmaradandóbb érdemeit, akiknek pedig nem volt szerencsájük őt személyesen ismerni, megsejthessék, hogy halálával miért lett szegényebb az emberi közösség.” Noha másnak szánta e sorokat, közben mégis azt éreztem, ez a gondolat egyenesen róla szól...

Barth István 1937. június 16-án született Budapesten. A budapesti Állami Konzervatórium Zenei Gimnáziumának fuvola szakán Meisel Gusztáv növendékeként érettségizett 1955-ben. Ezt követően a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán, fuvolaművész/ művésztanár szakon folytatta tanulmányait Hartai Ferenc osztályában, ahol 1960-ban diplomázott. Barth Tanár úr előadóművészi munkásságával, valamint a Pécsi Szimfonikus Zenekar¹, illetve a Pécsi Nemzeti Színház Zenekarának szólamvezetőjeként eltöltött időszakával párhuzamosan 49 éven át oktatta a fuvola mesterségét közép- és felső szinten². Sok tehetséges művészt és zenepedagógust kinevelt hosszú nyúló karrierje során, amelyért 1996-ban a Magyar Fuvolás Társaság Doppler-díjjal jutalmazta. A teljesség igénye nélkül növendékei voltak: Gyöngyössy Zoltán, Berényi Bea, Szkladányi Péter, Tímár Judit, Szeléni Zsuzsanna, Deák Ildikó, Oborzil Adél, Kollár Ildikó, May Edina, Gárdai Viktória stb. A Pécsi Tanárképző Főiskolán, majd annak egyetemi karrá válása után a PTE Művészeti Karán a hangszeres játék mellett tanításmódszertant is oktató. Saját bevallása szerint pályája elején még kevés személyes tapasztalattal rendelkezett az alapfokú oktatás terén. Ám az e szinten felmerülő, máig kiható anomáliákra – mint a korai hangszerjátékból eredő „nagy hangszer-kisgyermek” problémára, a szolfézs és hangszeres játék módszertanának összehangolatlanságára, illetve a Kodály Zoltán által oly fontosnak tartott, énekalapú játékmód szinte alig alkalmazott gyakorlatára a hangszeres oktatásban – már korán felfigyelt. A zenepedagógus-képzésben résztvevő növendékek létszámának megemlése mellett szükségesnek tartotta egy olyan hangszeres módszertan megírását, amely ezekre a problémákra elméleti és gyakorlati szinten is megoldást nyújt. Ennek apropóján a PTE Művészeti Karának felkérésére megjelent *Fuvola hangszeres tanításmódszertani jegyzet* című munkája, amely a TÁMOP-on (Társadalmi Megújulási Operatív Programon) keresztül valósult meg 2014-ben. Tervei és elgondolása szerint a jegyzet a jövőben alapját képezi majd annak az átfogó, a kapcsolódó szakterületek, szakemberek kutatási anyagaira épülő írásos és gyakorlati munkának, amelyet az általa kijelölt és felkért szakértők végeznek majd el a közeljövőben. A három éve életre hívott zenepedagógiai munkacsoportnak, amelynek alakuló ülésére 2018. május 5-én, Budapesten került sor, Barth István a KÖRÖND nevet adta. A zenei team legfőbb célja, hogy az alsófokú zeneoktatásban – azon belül is a fuvolaoktatásban – újra megjelenjenek azok a kodályi eszmék, melyek az énekalapú

---

¹ 1957-1997-ig, 2010-ben a zenekar jogutódjának, a Pannon Filharmonikusoknak tiszteletbeli Örökös Tagja.

² Pécsi Művészeti Szakközépiskolában; 1967-1998-ig Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Pécsi tagozatán; 2003-2006 között a Pécsi Tudományegyetem egyetemi docenseként.

hangszeres oktatást preferálják, valamint egy pedagógusokat segítő átfogó gyakorlati módszertan megalkotása és bevezetése a felsőoktatásban. A munkacsoport megalakulását Tanár úr több évig tartó kutatómunkája, többlépcsős hangszerfejlesztése, a témához kapcsolódó publikációk előzték meg, amelyek rávilágítanak a mai magyar zene- illetve fuvolaoktatás hiányosságaira, ellentmondásaira és nehézségeire. A KÖRÖNDBEN folyó munka Barth István reformáló törekvéseit támogató, a Kodály-módszerrel egyetértő és a változásokért tenni akaró zenepedagógusok eszmecserejével kezdődött.

Idézet Barth István internetes FAFUVI Fórumán megjelent bejegyzéséből:

„Az ezredforduló táján, még egyetemen oktattam, amikor rádöbbsentem, hogy a zenei alapoktatás – a napi gyakorlatból, a hivatalos tananyagból és tantervből világosan kiolvashatóan – figyelmen kívül hagyja Kodály Zoltánnak a zeneoktatás módjára vonatkozó némely alapvető irányelvét, nevezetesen a hangszerjátéknak éneklésre, belső hallásra alapozó oktatását. Másik felismerésem, hogy az egyre korábban kezdett fuvolaoktatás nem veszi figyelembe a hangszer- és a gyermeki test-méret aránytalanságát. A két probléma együttes megoldására kidolgoztam:

- az énekalapú fuvolaoktatás módszerét,
- és 3 lépésben kifejlesztettem egy tanuló fuvolát gyermekek részére.

2014-ben a PTE Művészeti Karának honlapján meg is jelent ezek ismertetése. A hangszerről, melyet FAFUVINAK kereszteltem, és a módszerről, amelyről a PARLANDO hasábjain is hírt adtam. 2006-tól – koromra való tekintettel – megszűnt egyetemi állásom, így elvesztettem a tanárképzéssel való napi kapcsolatomat. Pedagógiai gondolataim elterjesztésének más módját kellett keresni. 5 évtizedes tanárképzésben eltöltött munkám eredményeképpen az ország számos pontján működnek volt tanítványaim, őket kerestem meg leveleimmel – főleg a hangszer ismertetésének ürügyén. Körleveleimre kapott válaszokból és személyes találkozásokból meglehetősen lehangoló képet kaptam arról, hogy milyen csekély a fogadókészség Kodály százéves tanítása iránt, milyen kevesen vannak, akik megértik annak lényegét és képesek alkalmazni elveit a gyermekek oktatásában, fejlesztésében; - de, hogy néhányan VANNAK ILYENEK! Őket hívtam össze 2018. május 5-én Budapestre...”

Az alakuló gyűlésen Barth Tanár úr arról is beszélt, hogy a munka, amit a reformok érdekében el kell végeznünk, nem lesz könnyű, de biztatott bennünket, hogy érdemes belevágni a felnövekvő gyermekek, a jövő generációjának érdekében. Mi, akik a KÖRÖNDÖNBEN dolgozunk, igyekezni fogunk a terveit valóra váltani, adózva ezzel is Barth István emlékének, amelyet szeretettel megőrizzük az utókornak.

Részlet Barth István tanításmódszertani jegyzetéből, amelyben a kis tanuló fuvola, a FAFUVI megszületésének körülményeiről, a hangszer kialakításának fázisairól is ír:

„A méretek csökkentésén túl, kezdeti kísérleteim fontos vezérelve volt a természetes anyagok használata, a hangszerfejlődés történetének megismertetése és útjának követése, valamint a kézi munkát sugárzó egyszerű szépség tiszteletére nevelés. Így jutottam el a nádhoz, ahhoz a természetes

csőhöz, melyből a monda szerint Pán is létrehozta sípját, a Syrinx nimfa hangján éneklő pánsípot.

A hanglyukakkal kialakított, szicíliai nádból készült harántfuvoláim az alapoktávban elfogadható tisztaságú hangsoron kellemes hangszínt adtak, de a fúrat egyenetlenségei miatt a felhangok hamissága kiszámíthatatlannak bizonyult, így szerencsés esetben másfél oktáv terjedelemben voltak csak használhatók.

Következő lépésben fúrt bodzafa csövekből készítettem fuvoláimat. A hengeres fúrat tisztább hangolást és nagyobb hangterjedelmet eredményezett, de az oktáv váltás még mindig nagy intonációs korrekciót igényelt. Ezen tökéletlenségek ellenére tanítványaim jól haladtak segítségükkel, és szeretettel bántak hangszereikkel. Ragaszkodtak hozzájuk akkor is, amikor a modern hangszerre továbbléptek. Ragaszkodásukban szerepet játszott a hangszereknek egyszerű népies motívumokkal való díszítése is.

A sok pozitív visszajelzés és saját igazamba vetett hitem bátorított, hogy a szakma nyilvánossága előtt bemutassam. Erre Bólyban, országos fuvolás találkozón került sor. A bemutató fogadtatása annak reményével bízott, hogy kollégáim többen megpróbálják személyes gyakorlatukban bevezetni használatát. A kezdeti lelkesedés lángja azonban következmény nélkül lobbant el. Csupán 1-2 fiatal tanár alkalmazta kis kezdő tanítványainál.

A tanulófuvola fejlesztését tovább folytattam és mostanra mind megjelenésében, mind akusztikai kialakításában, mind előállításának módjában olyan fázisba lépett, amely – lehet, hogy naivan – számol szélesebb körben való elterjedésével. Erre az optimizmusra az bátorít, hogy a TÁMOP keretében megjelenő, fent említett módszertani dolgozat hozzájárulhat pedagógiai gondolataimnak és a hozzájuk kapcsolódó hangszernek megismertetéséhez.”(Forrás: Internet, [Fuvola hangszeres tanításmódszertani jegyzet \(pte.hu\)](https://www.parlando.hu/2018/2018-8/Barth_Istvan.pdf))

**Nagy Zsolt Gábor Öt erdélyi népdal című művének videólinkje,
amely 2021 júliusában készült Barth István emlékére:**

https://youtu.be/M-TP_gL6c78

Bibliográfia:

[Tanuló-fuvola előképzős gyermekek részére \(parlando.hu\)](https://www.parlando.hu/)

[Kihez beszélek? \(parlando.hu\)](https://www.parlando.hu/)

https://www.parlando.hu/2018/2018-8/Barth_Istvan.pdf

[Fafuvi Fórum \(facebook.com\)](https://www.facebook.com/fafuviforum/)